

Framtidens specialistsjuksköterska – ny roll, nya möjligheter, SOU 2018:77

Bakgrund

Utredningen *Framtidens specialistsjuksköterska – ny roll, nya möjligheter, SOU 2018:77* uppdrag är att göra en översyn av specialistsjuksköterskeutbildningen. För att utbildningen ska möta vårdens behov och ge specialistsjuksköterskestudenter den grund som krävs för att arbeta självständigt. Utredningen ska också analysera vårdens tillgång och behov av specialistsjuksköterskor och föreslå åtgärder för att öka specialistsjuksköterskeyrkets attraktivitet. Utöver detta ska utredningen bedöma behovet av en ändrad examensbeskrivning för barnmorskor samt bedöma behoven av en specialiströntgensjuksköterskeexamen.

Utredningen beskriver en lång rad problem när det gäller hur huvudmännen inom hälso- och sjukvården hanterar bemanningen, fortbildning och kompetensutveckling. De kan sammanfattas i följande 7 punkter:

- Vårdgivarna saknar ledningssystem för att göra hållbara prognoser av kompetensbehoven i sin planering av kompetensförsörjningen.
- Bristande kravställning när det gäller vårdgivarnas uppföljning och kartläggning av kompetens.
- Otillräcklig definition av arbetsuppgifter i systemet för arbetsidentifikation,
- Det saknas tjänster för specialistsjuksköterskor.
- Endast ett fåtal arbetsuppgifter i vården kräver en viss utbildning för att utföras.
- Platsannonser är ofta så flexibelt utformade att det är otydligt om det krävs specialistkunskaper, vilken svårighetsgrad arbetsuppgifterna har och vilken lönenivå tjänsten ligger på.
- Trots att det enligt lagstiftningen krävs att hälso- och sjukvårdspersonal ska utföra sitt arbete i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet bedömer utredningen att uppdatering av befintlig utbildning är nästintill obefintlig.

För att lösa problemen inom hälso- och sjukvården föreslår utredningen att kraven på kvalitet, särskilt ska avse verksamhetens kompetensförsörjning och kompetensutveckling av kliniska specialistsjuksköterskor, barnmorskor, röntgensjuksköterskor och specialistsjuksköterskor. Vårdgivarna behöver vidare ett ledningssystem för att på kort och på lång sikt kunna inventera, identifiera och planera för vårdens kompetensförsörjning och kompetensutveckling.

Detta innebär att vårdgivarna bör definiera specialistsjuksköterskans arbetsuppgifter så att dessa synliggörs och värdesätts korrekt i systemet för arbetsidentifikation. De bör vidare

skapa specifika anställningar för specialistsjuksköterskan utifrån respektive område för specialisering. Åtgärder bör också vidtas för att förbättra arbetsmiljön för sjuksköterskor och specialistsjuksköterskor, samt för att få till stånd ett systematiskt arbete att förbättra ledarskapet hos chefer.

Utredningen anser att staten bör ställa krav på ledningssystem i fråga om systematisk verksamhetsutveckling för kompetensförsörjning, samt på systematisk och fortlöpande fortbildning för ökad patientsäkerhet och för att Sverige ska uppfylla kravet i yrkeskvalifikationsdirektivet 2013/55/EU. Utredningen föreslår också att det inrättas ett råd inom Regeringskansliet för strategiska frågor om samverkan mellan staten och huvudmännen när det gäller utbildning och kompetensförsörjningsfrågor för avancerade kliniska specialistsjuksköterskor, barnmorskor, röntgensjuksköterskor och specialist-sjuksköterskor.

Därutöver föreslår utredningen öronmärkta medel till högskolorna för att öka antalet fristående kurser i högskolan inom ämnesområden som är relevanta för avancerade kliniska specialistsjuksköterskor, barnmorskor, röntgensjuksköterskor och specialist-sjuksköterskor. En ny yrkesexamen på masternivå till avancerade kliniska specialistsjuksköterskeexamen bör enligt utredningen införas och ligga till grund för legitimation som avancerad klinisk specialistsjuksköterska.

Utredningen bedömer vidare att lärosäten och vårdgivare bör ingå ett så kallat VULF-avtal, motsvarande det så kallade ALF-avtalet för läkare. Detta för att säkra tillgången på VFU-platser och förstärka den vårdvetenskapliga forskningen genom att 200 miljoner kronor årligen tillförs avtalet.

Med anledning av ovanstående krävs förändringar i hälso- och sjukvårdslagen (2017:30), hälso- och sjukvårdsförordningen (2017:80), patientsäkerhetslagen (2010:659), patientsäkerhetsförordningen (2010:1369), högskolelagen (1992:1434), och högskoleförordningen (1993:100). Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2020 med undantag av den del som gäller högskoleförordningens skrivningar om den nya specialistsjuksköterskeexamen som ska träda i kraft den 1 januari 2020.

Om Naturvetarna

Naturvetarna är fackförbundet för akademiker inom naturvetenskap. Våra 33 000 medlemmar arbetar inom hälsa, life science, miljö, jord, skog, de fysiska vetenskaperna, matematik och informationsteknologi. Inom Naturvetarna finns 6 200 medlemmar och ett tjugotal professioner i kommuner och regioner. Biomedicinska analytiker, dietister och sjukhusfysiker är idag reglerade professioner inom hälso- och sjukvården, medan cytodiagnostiker, sjukhusgenetiker och sjukhuskemister arbetar för att bli det.

Naturvetarnas avstyrker utredningen i sin helhet

Naturvetarna avstyrker utredningen i sin helhet med hänvisning till att förbundet anser att de förslag som utredningen föreslår inte på långa vägar är tillräckliga för att lösa de problem hälso- och sjukvården står inför med anledning av arbetsgivarnas bristande förmåga att hantera frågor som rör bemanningen, fortbildning och kompetensutveckling.

Naturvetarna anser att det krävs professionsövergripande åtgärder för att komma tillrätta med den offentliga hälso- och sjukvårdens kompetensförsörjningsproblem. Ett gott exempel, som Vetenskapsrådet lyfte fram i den senaste utvärderingen av den kliniska forskningens kvalitet, är region Östergötlands karriärutvecklingsprogram som finansieras av ALF-avtalet och öppnar upp för en forskarkarriär för all vårdpersonal.

Förbundet förordar en bred översyn av problemen med bristande fortbildning, kompetensutveckling, forskningsmöjligheter och attraktivitet för de många professioner som finns inom hälso- och sjukvården idag och kommer att göra det i framtiden. Bara inom Naturvetarna finns exempelvis ett tjugotal professioner som är verksamma inom vården, varav tre har legitimation. I spåret av allt mer komplexa vårdbehov, samt en snabb medicinsk och teknisk utveckling är det sannolikt att många nya professioner och kompetenser kommer att efterfrågas. Sammantaget understryker detta frågans komplexitet och vikten av ett helhetsperspektiv.

NATURVETARNA

Per Klingbjer
Förbundsdirektör

Marita Teräs
Utredare